

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Lietuvos meno kūrėjų asociacijos 2019-ųjų metų konferencija

2019-04-26

Metinė ataskaitinė LMKA konferencija įvyko 2019 m. balandžio 18 d., ketvirtadienį, 14.00 val. Lietuvos muzikų sąjungos patalpose Gedimino pr. 32. Pirmojoje konferencijos dalyje buvo išklaustos ir patvirtintos prezidento bei audito komisijos ataskaitos už 2018 metus, priimtos trys rezoliucijos.

Antrosios dalies tema šiemet buvo: „Vaizdo transformacija į laikines formas ir atgal – menų sąsąaukos“. Iš tiesų realus vaizdas į jokias laikines formas netransformuojamas. Jo paties forma yra laikinė. Pasaulį mes matome nuolat judantį. Net atsibudę rytą tuščiam bute neišvengiame judančio jo vaizdo, kuris toks įprastas, kad net nepastebimas. Statiškas vaizdas – tai jau meno sfera, net jei jis būna sukurtas ne meno tikslais. Statiškas vaizdas stabdo tą nuolat judantį srautą ir jį komentuoja atskleisdamas tai, ką judesys dažnai nuslepia. Taip pat veikia ir bet kuri kokiomis nors priemonėmis užfiksuota judančių vaizdų seka. O jei ta seka pasakodama istoriją įgyja paveikią statinę struktūrą, ji tampa brandžiu meno kūrinium. Tačiau yra dar tokie laike besiskleidžiantys menai kaip muzika ir poezija. Pastarajai paprasčiau, ji vaizdus tapo žodžiais ir mums siūlo vaizduotis patiems. Muzika operuoja emocijomis, kurias gali kelti vaizdas, bet gali kelti ir kas nors kita. Tik labai sąlyginėje operos erdvėje susiduria vaizdas ir muzika. Kaip tą susitikimą surengti?

Pranešimą daugiau apie praktinius dailininkų rūpesčius šioje konferencijos dalyje perskaitė Lietuvos dailininkų sąjungos pirmininkė Edita Radvilavičiūtė-Utarienė. Dailėtyrininkė Rita Mikučionytė kalbėjo apie 4-ąją LDS Kvadrienalę „Q19: Memorabilia. Įrašyti į atmintį“, kuri vienu metu vyks daugelyje meno galerijų: Dailininkų sąjungos galerijoje (DSG), Vokiečių g. 2, Vilniuje pristatoma paroda: „Spalva Šviesa“; paroda „Ne fiksuojanti laikmena“ Arkos dailės galerijoje (Aušros Vartų g. 7, Vilnius), paroda „Mitas – Tikrovė – Užmarštis“ Pamėnkalnio galerijoje (Pamėnkalnio g. 1, Vilnius) ir paroda „Užmarštis – Mitas – Tikrovė“ Šv. Jono gatvės galerijoje (Šv. Jono g. 11, Vilnius).

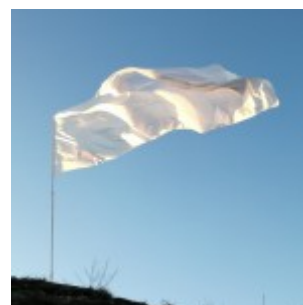
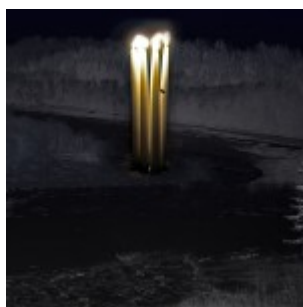
Terminas *memorabilia* apibrėžia tai, kas pateikia įrodymų ar informacijos apie praeities įvykius. Tai gali būti suvokiama ir kaip tam tikrų objektų kolekcionavimas, siekiant kažką prisiminti. Q19 koncepcijoje atmintis funkcionuoja kaip skirtingus praeities fenomenus atskleidžiantys ir saugantys požiūriai: šiuolaikinis menas kryptingai skleidžiasi per įvairias atminties formas, kurios gali būti sisteminamos ir

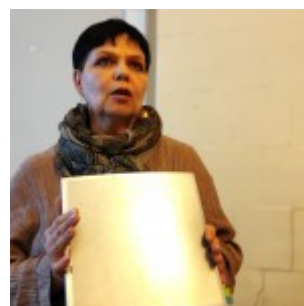
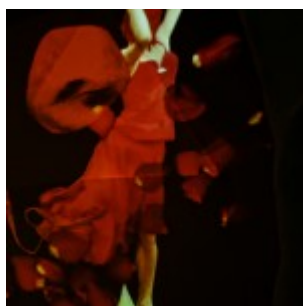
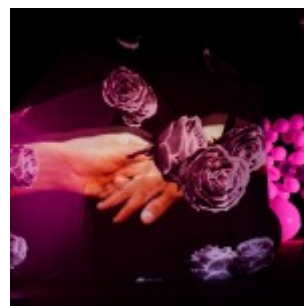
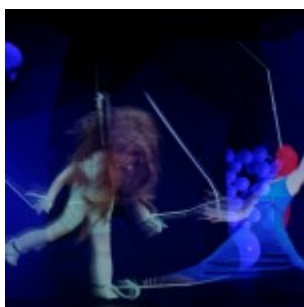
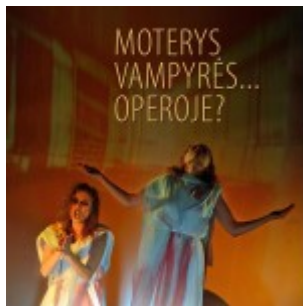
per asmenines atminties reikšmes, ir per kolektyvinės atminties ženklus.

Architektas ir dailininkas Mantas Maziliauskas pasidalijo savo patirtimis, kaip statinis vaizdas (projektas) įsilieja į nuolat judančią aplinką ir kaip/ kokias naujas reikšmes sukuria. Tai iliustravo savo įgyvendintais ir dar to laukiančiais projektais.

Choreografė, šokėja, režisierė Marija Simona Šimulynaitė pristatė savo darbus teatro, šokio ir operos srityje, kalbėjo apie šių menų ateities perspektyvas, pasidalijo savo patirtimis ieškant vaizdo ir muzikos sąsajų.

Po to buvo parodyta jos režisuota multimedijų opera „Traviata“, šiuolaikinėmis priemonėmis puikiai susidorojanti su galimais vaizdo ir muzikos neatitikimais.

Kornelijus Platelis

Lietuvos dailininkų sąjungos rūpesčiai

Keletą pastarųjų metų mes kaip ir kitos Lietuvos meno kūrėjų asociacijai priklausančios kūrybinės sąjungos neretai pasijuntame nustumti į paribius, bet

nepaisant to, telkiame savo narius ir aktyviai kūrybiškai dirbame. Formuojant Lietuvos kultūros politiką ne visuomet atsižvelgiama į kūrybinių sąjungų lūkesčius ir problemas, jų atstovai dažnai nėra kviečiami dalyvauti svarbiuose posėdžiuose, kuriuose svarstomi toms organizacijoms reikšmingi klausimai.

Lietuvos dailininkų sąjunga (LDS) vienija 1430 narių – profesionalių įvairių sričių Lietuvos dailininkų ir dailėtyrininkų. Kasmet į sąjungą įstoja 30-50 naujų narių, o tai rodo Lietuvos dailininkų pasitikėjimą organizacija ir poreikį burtis į bendruomenę. LDS veikia kaip kūrybinė organizacija, rengianti parodas, aktyviai prisidedanti formuojant Lietuvos vizualiųjų kultūros ir meno veidą, kuriame tradicija dera su šiuolaikiniais raiškos būdais. Tačiau kartais jaučiamės tarsi formuotąsi stereotipas, esą kūrybinės sąjungos – tai atgyvenusios sistemos dalis, neva jų veikla neatliepia šiuolaikinės kultūros politikos principų, o kadangi nėra galimybės tokios apimties sąjungų tiesiog likviduoti, tarsi bandoma jų veiklą riboti finansiniais švertais.

Organizacijos veikla labai priklauso nuo jos projektams skiriamų lėšų. Joms sumažėjus pagrįstai kyla nerimas dėl metų kūrybinės veiklos apimties. Daugelį parodų LDS vykdo iš savo resursų, dažnai dirbant be jokio atlygio. *Per pastaruosius metus LDS būstinės, Vilniaus bei kitų miestų skyrių bei galerijų darbuotojai suorganizavo ir įvykdė 195 projektus/parodas. Sąjungos būstinėje dirba 6 darbuotojai, septyniose galerijose – 27, LDS pati išlaiko savo galerijas iš nekilnojamojo turto nuomos. Manome, kad tai – didelis įnašas į bendrą kultūros biudžetą – valstybei pastatų išlaikyti ir mokėti darbuotojams nereikia. Be palyginimo neapsieisime, nes tik lyginant atsikleidžia tikrasis vaizdas. Taigi, palyginamuoju atveju, biudžetinėje įstaigoje VŠĮ „Šiuolaikinio meno centras“ Vilniuje dirba 39 darbuotojai (prieš metus dirbo 45), kurie surengia 4-6 parodas į metus. Šiems darbuotojams garantuojamas atlyginimas, apmokamos komunalinės išlaidos, pastato remonto darbai ir visa kita, plius, kaip žinote, dar gaunamos projektinės lėšos iš Lietuvos kultūros tarybos. Švelniai tariant, tai nėra lygios sąlygos konkuruojant dėl projektu/ parodų apimties, geografinės amplitudės, parodinių erdvių parengimo atskiroms parodoms, jau nekalbant apie atlygį dirbantiems prie šių projektų. Norėtume pabrėžti, kad, išskeldama įvairias problemas, Lietuvos dailininkų sąjunga niekada nesiekė ir nesiekia, kad kitoms organizacijoms, tarp jų ir biudžetinėms įstaigoms, būtų nutrauktas valstybinis finansavimas ar kaip nors pabloginta jų padėtis. Mes tik norime, kad nebūtų tokio milžiniško atotrūkio ir valstybė daugiau dėmesio skirtų ir kūrybinėms organizacijoms.*

Dažnai panašiai lyginant ir keliant problemas bandoma tarpusavyje sukiršinti kultūros įstaigas, o kartais ir pačias sąjungas, nors priežastis ne čia, o tame, kad nėra visa aprėpiančios kultūros politikos. Norisi tikėti, kad bandymas mažinti kūrybinių sąjungų svarbą nėra vienas kultūros politikos tikslų.

Viena svarbiausių šių dienų vizualiųjų menų atstovų – dailininkų – problemų – ta, kad iš jų tikimasi darbo be atlygio: iki šiol valstybėje nesukurtas mechanizmas, pagal kurį vizualiųjų menų kūrėjams būtų mokamas atlygis už parodas, kaip už vientisus visuomenei pristatomus meno kūrinius, pavyzdžiui, kaip už koncertus.

Nuo 2015 metų, kai buvo surengta tarptautinė konferencija „Institucijų vaidmuo kultūros procesuose“, kurioje dalyvavo 9 Vakarų valstybių dailininkų sąjungų vadovai (-ės), LDS vykdo kampaniją dėl apmokėjimo menininkams už dalyvavimą parodose ir

jų rengimą bei pristatymą visuomenei, pirmiausia valstybinėse parodinėse erdvėse, vėliau ir kitose. 2017 m. LDS atstovai susitiko su LR Seimo kultūros komiteto nariais, pagal galimybes viešina kampaniją įvairių interviu, pokalbių radijuje metu. Taip pat inicijavo LR Seimo kultūros komiteto posėdį. Išsamų pranešimą šia tema parengė specialiai į šį posėdį LDS pakviesta Švedijos dailininkų (KRO) ir Švedijos amatų ir industrinio dizaino (KIF) asociacijų juristė Sofie Grettve. Ji buvo viena darbo grupės, 2009 m. parengusios įstatyminį pagrindą autorių ir institucijų susitarimui, kuris Švedijoje įteisino apmokėjimo dailininkams už parodas pataisas, narių. Šioje srityje S. Grettve dirba iki šiol, todėl, pristatydamą mechanizmą, akcentavo jo lankstumą, t. y. galimybę būti pritaikomu pagal šalies ekonominį lygį ir finansines biudžeto galimybes. Posėdyje buvo priimtas nutarimas, kad Kultūros ministerija kartu su LDS su parengs pirmines gaires dėl atlygio vizualiesiems menininkams bei kitų minėtų klausimų sprendimo ir teiks jas Seimo Kultūros komitetui. Deja, iki šiol to neįvyko.

2018 m. lapkritį Briuselyje (Belgijoje) vyko kasmet Tarptautinės meno asociacijos organizuojama generalinė asamblėja ir simpoziumas. Simpoziumas pavadinimu „Atlygio už eksponavimą teisė Europoje 2018“ buvo skirtas būtent teisingo atlygio dailininkams problemoms spręsti. Simpoziumo metu skaityti pranešimai apie atlygio už eksponavimą modelius ir teisingo užmokesčio dailininkams kampanijas Europoje ir už jos ribų. Asamblėjoje ir simpoziume dalyvavo 23 pasaulio valstybių dailininkų organizacijų atstovai. Dailininkams įvairiomis formomis už parodas gana sėkmingai mokama, kaip minėta, Švedijoje, taip pat Vokietijoje, Kanadoje, Norvegijoje, Prancūzijoje, Olandijoje. Į Tarptautinės meno organizacijos Vykdomąjį komitetą, kurį sudaro 9 nariai, trijų metų kadencijai buvau išrinkta ir aš – Lietuvos dailininkų sąjungos pirmininkė. Atsižvelgiant į tai, kad 2019 metais vyks Europos Parlamento rinkimai, Vykdomojo komiteto užduotis – atkreipti europinio masto politikų dėmesį ir šią problemą spręsti tarptautiniu lygiu.

LDS taip pat siekia, kad būtų priimtas kai kuriose kaimyninėse šalyse, kiek žinome, ir Kinijoje, galiojantis įstatymas, įpareigojantis tam tikrą procentą nuo bendros statybų vertės skirti meno kūriniais išigyti/ sukurti statant pastatus iš visuomeninių lėšų. Kol kas mes kalbame bent apie 1 %.

Vienas LDS uždavinių – šviesti visuomenę, valdžią ir pačius dailininkus, kad patys jie reikalautų priklausančio atlygio pagal jau galiojančius įstatymus.

Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu nustatyta, kad turi būti atlyginama už teisę eksponuoti kūrinį, jei kūrinys rodomas komerciniais tikslais. Jei kūrinys neparduotas ir viešo rodymo teisė priklauso autoriui, o muziejus pardavinėja bilietus, autoriui (-ams) turi būti sumokėta 10 % nuo parduotų bilietų, jei eksponuojama parke – 6 %, jei eksponuojama erdvėje, kur parodinė veikla nėra pagrindinė – už vieną renginio dieną mokama 1,5 euro. Deja, nežinome nė vieno atvejo, kad tai būtų padaryta. Dailininkai patys to nereikalauja, motyvuodami, jog bijo, kad neatsisakytų eksponuoti jų parodų. Bet juk tiesa ta, kad jėga yra vienybėje. Jei visi to reikalautume, situacija keistųsi.

Bet yra ir džiugių dalykų – pagaliau, maždaug per 6-7 metus LATGA, sąjungų padedama įvairiais raštais, pasiekė LRATGT įstatymo straipsnio Nr. 20 „Kūrinio atgaminimas asmeniniais tikslais“ pakeitimo: jame jau numatyta kompensacija ir

vizualiųjų menų atstovams.

Kalbant apie viešąsias erdves ir paminklus, išryškėja opūs probleminiai trikdžiai meno kūrėjams: jie apkraunami biurokratinėmis Viešųjų pirkimų įstatymo pinklėmis ir dažnam autoriui nepakeliamais mokesčiais. Kartais atrodo, jog skirtingos institucijos turi skirtingas vizijas ir požiūrį į šalies viešąsias erdves, į viešąją kultūrą, ir toks nesusikalbėjimas, dialogo neieškojimas trukdo pasiekti geriausių rezultatų. Kultūros politikai dar negeba suformuoti vieningo kolektyvinio meno suvokimo, todėl viešųjų erdvių projektai atsiduria kraštutinių nuomonių grumtynių epicentre. Šiuo metu skulptoriai susiduria su naujais iššūkiais. Kol diskutuojame, kokie paminklai reikalingi Lietuvai, juos be jokių skrupulų slaviška maniera daro ukrainiečiai...

Taip pat norėtume atkreipti dėmesį į nemažos dalies LDS narių pasisakymus ir nuoskaudas dėl klasikinės dailės (ne)nykimo. Neretai tradicinės dailės šakos marginalizuojamos, priskiriamos nemoderniai, atgyvenusiai kultūros sričiai, dėl ko formuojamas kultūros bendruomenės ir žiūrovo požiūris, jog dailė nebėra aktuali. Didesnės institucijos, galerijos, reprezentuojančios šių dienų iškilų meną, formuoja vizualinę visuomenės sampratą, kurioje dažnai nebelieka vietos tradiciniam menui. LDS vienija labai skirtingų sričių, medijų, kartų ir požiūrių dailininkus, todėl vertina kūrybos įvairovę, Lietuvos kultūros veido daugialypiškumą ir mano, jog kiekvienas kūrėjas turi teisę į pilnavertę ir laisvą kūrybą.

Taigi, apibendrinant, kūrybinės sąjungos yra šiuolaikiškos, šiandienines meno tendencijas pristatančios, tačiau išsaugančios istorinį ir tradicinį meno palikimą organizacijos, įvairiais būdais ir racionaliomis priemonėmis siekiančios meno kūrėjo statuso gerinimo.

Lietuvos dailininkų sąjungos vardu

pirmininkė Edita Radvilavičiūtė-Utarienė